

EESTI LOODUSEUURIJATE SELTS EESTI TEADUSTE AKADEEMIA JUURES
2012. aasta TEGEVUSE ARUANNE

Asutatud: 1853

Assotsieerunud Eesti Teaduste Akadeemiaga: 23.01.1998

Liikmeskond: 14 auliiget, 748 tegevliiget, 631 usaldusmeest.

Allüksused: 22

Asukoht: Struve 2, 51003 Tartu

Aadress: Postkast 43, 50001 Tartu

E-post: elus@elus.ee

Kodulehekülg: <http://www.elus.ee>

President: Tõnu Viik, tel 734 1935, 50 89 045

Teadussekretär: Ivar Ojaste, tel: 734 1935

Eesti Looduseuurijate Seltsil on 31.12.2012 seisuga 22 allüksust. Sektsiooni õigustes tegutsevad antropoloogia-, botaanika-, entomoloogia, geoloogia-, ilmahuviliste-, metsandus- ja teoreetilise bioloogia sektsioon, Järvekomisjon, Eesti Terioloogia Selts, Eesti Malakoloogia Ühing, Eesti Mükoloogia Ühing ning Jakob von Uexküllü Keskus. Seltsi alluvuses töötavad ka eriülesannetega komisjonid: loodushariduse, loodusteaduste ajaloo, raamatukogu-, eestikeelsete taimenimede, vaatlusvõrkude komisjon, auliikmete kogu, Eesti ökoloogiakogu, ökoloogia eestikeelse terminoloogia komisjon, taimeharulduste komisjon ning looduskaitse ümarlaud.

2012. aastal peeti 8 teadusliku ettekandega üldkoosolekut ja üks seminar:

12. jaanuar – seminar „Hunt, lammas, inimene“;

26. jaanuar – Meelis Pärtel: „Taimede elurikkuse varjatud väärtused“;

28. veebruar – “Baeri päev”, ettekanded esitasid Michael von Lingen ja Erki Tammiksaar;

29. märts – Rein Rõõm: „Kliimamuutuste füüsika“;

26. aprill – Eero Vasar: „Tuulest viidud, lambist võetud ja meelest heidetud“, 2012. aasta aruandekoosolek;

27. september – Ülo Mander: „Kliimamuutused ja Eesti“;

25. oktoober – Ivar Ojaste: „Metsise elu metsas“;

22. november – Teodor Lippmaa 120. sünniaastapäevale pühendatud koosolek: Hans Trass „Teodor Lippmaa elust ja tegevusest“, Martin Zobel – „Koosluste ökoloogia pärast Teodor Lippmaad“;

20. detsember – Ülo Niinemets „Taimede „jutt“ ja selle mõju kliimale“.

Konverents „Eerik Kumari 100. sünniaastapäev“ toimus 8. märtsil. Konverentsil esitati viis ettekannet, mis puudutasid Eerik Kumari mitmekülgset elu:

- Linda Kongo – “Eerik Kumari elust ja tegevusest Eesti LUSis”
- Urmas Tartes – “Kumarist teadlase ja looduskaitsejána”
- Vilju Lilleleht – “Eerik Kumari ornitoloogina”
- Kaja Lotman – “Eerik Kumari mõju Matsalu rahvuspargi kaitsekorraldamisele tänapäeval”
- Tiit Sillaots – “Eerik Kumari nimeline looduskaitse preemia”

Konverentsil esitleti Eerik Kumari pühendatud kahte näitust: “Sada aastat – sada pilti” (Vaike Hang) ja “Eerik Kumari ja Matsalu” (Kaja Lotman).

XXXV Looduseuurijate päev toimus 30.06–01.07.2012 Tihemetsas Pärnumaal.

20. septembril 2012 toimus Charles Darwini raamatu “*The Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life*” eestikeelse tõlke esitus. Teose tõlkis Mart Niklus ja toimetasid Mart Viikmaa, Ivar Puura ja Oive Tinn. Raamat ilmus Eesti Looduseuurijate Seltsi sarjas “Loodusteaduste klassikuid”.

Lisaks toimusid allüksuste poolt korraldatud nii traditsioonilised kui ka muud üritused ja laagrid:

Geoloogia sektsiooni teeõhtud toimusid:

- 7. veebruaril, kus ettekande pidas Sébastien Joannin „*Lyon (France) – Beijing (China) by bicycle: The sport challenge and scientific expedition of a palaeontologist*“;
 - 9. märtsil esinesid Helje Pärnaste “Fookus trilobiitidel” ja Allan Selin “Tänapäevased putukad”. Tutvuti ka TTÜ raamatukogu muuseumiruumis üleval oleva putukate näitusega;
 - 12. aprillil pidas ettekande Alar Rosentau „Litoriinameri ja kiviaeg Narva-Luuga Klindilahes“.
- VIII Geoloogia sügiskool teemal “Katastroofid Maa ajaloos” toimus 5.–7. oktoobrini 2012 Nelijärve puhkekeskuses Harjumaal. Üritus toimus koostöös Maateaduste ja ökoloogia doktorikooliga. Kolmel päeval kuulati kokku 18 teadusettekannet.

Jakob von Uexkülli keskus korraldas 3.–4. augustini 2012 Karulas ökosemiootika suveseminari teemal „Mõtte kohad ja mõttekohad“. Kahel päeval peeti kokku 9 ettekannet biosemiootika, ökosemiootika ja keskkonna humanitaaria vallast. Keskus korraldas oma arhiivi materjalidest kaks näitust:

- 16.–21. juulil Tartu Ülikoolis Jakobi tn. 2 ringauditooriumi fuajees, rahvusvahelise konverentsi "*Gatherings in Biosemiotics 12*" raames selle osalistele;
- 6. detsembril Eesti LUSi maja saalis Struve 2 Uexkülli õhtu raames, kui esitleti Krista Räni ja Mari Tarvase poolt tõlgitud ja Jakob von Uexkülli keskuse juhatause liikmete Kalevi Kulli ja Riin Magnuse poolt koostatud Jakob von Uexkülli eestikeelset tõlkekogumiku, mis anti välja sarjas „Eesti mõttelood“.

Koos Rahvusvahelise Biosemiootiliste Uuringute Ühingu ning Tartu Ülikooli semiootika osakonnaga osaleti rahvusvahelise konverentsi "*Gatherings in Biosemiotics 12*" (16.–21. juuli 2012, Tartu) korraldamisel.

Teoreetilise bioloogia sektsiooni kevadkool teemal „Elurikkuse mõte ja mõõt“ toimus 28.–30. septembrini 2012 Roosta Puhkekülas Läänemaal. Üritus toimus koostöös Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituudiga ja Maateaduste ja ökoloogia doktorikooliga. Kolmel päeval kuulati kokku 16 teadusettekannet.

Botaanika sektsioonil toimus kolm ettekandekoosolekut:

- 6. veebruar, Mare Leis „Kust tulevad uued liigid Eesti sammalde nimekirja?“;
- 10. oktoober, Ülle Reier „Mongoolia: tuttav ja tundmatu“;
- 21. november, Bellis Kullman „Seeneliik – mis see on?“.

Valmis „Samblasõber“ 15. number (<http://www.botany.ut.ee/bruulooogia/>). Samblasõprade päevad toimusid 2.–3. juunini 2012 Lääne-Virumaal Äntu maastikukaitsealal.

Ilmahuviliste sektsiooni vaatlusvõrk jätkas oma tööd ja Jõgeva ilmahuvikeskusesse laekusid andmed 62 punktist üle Eesti. Kogunenud andmetest leiti olulised agrometeoroloogilised näitajad ja täiendati nendega seniseid vaatluspunktide aegridasid. Andmeid kasutati koos EMHI vaatlusvõrgu andmetega sademete, öökülma, pakase, kuumuse, lume paksuse jt meteoroloogiliste näitajate jaotuse kaartide koostamisel. Nimetatud kaardid on nähtaval agrometeoroloogilistes ülevaadetes Jõgeva Sordiaretusinstituudi kodulehel (www.sordiaretus.ee).

Ilmahuviliste ja äikesevaatlejate kokkutulek toimus 21. juulil 2012 Tartumaal Alatskivil, kus kuulati 6 teadusettekannet. Esinejad olid Tartu Ülikoolist, Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituudist ja Jõgeva Sordiaretuse Instituudist.

Eesti Terioloogia Seltsi 19. sügiskool „Mammalia“ toimus 12.–14. oktoobril 2012 Nigula looduskaitsealal Pärnumaal. Kolmel päeval kuulati 12 teadusettekannet ning toimus kaks õpituba.

Antropoloogia sektsiooni korraldas 29. märtsil 2012 koostöös Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudi

ja MTÜ Arheoloogiakeskus Karin Margi 90. sünniaastapäevale pühendatud 6. teaduspäeva „Söömine on paratamatus – toidust täna ja ennemuiste”. Kuulati nelja teadusettekannet. Koos TÜ Füüsilise Antropoloogia Keskusega korraldati 18. oktoobril 2012 Juhan Auli (1897–1994) 113. sünniaastapäeva tähistav traditsiooniline “Auli päev”. Esitati 5 teaduslikku ettekannet ja toimus ajakirja “*Papers on Anthropology XXI*” presentatsioon.

Mükoloogiaühing korraldas 2012. aastal Läänemaal kaks traditsioonilist seenelaagrit: 5.–7. mail ja 24.–27. septembril. Aastakoosolek “*Actiones*” toimus 8. detsembril 2012 ning kuulati viit teadusettekannet. Koostöös Tartu Ülikooliga ilmus ajakirja *Folia Cryptogamica Estonica* (<http://www.ut.ee/ial5/fce/index.html>) uus number.

Metsandussektsoon korraldas 2012. aastal neli teadusseminari:

- 10. jaanuar, ühine seminar koos metsakorraldusosakonnaga, Allan Sims: „Info ja materjalide haldamine ForMISes“;
- 29. märts, Kalev Jõgiste: “Üheksa kuud teadlasena Ameerikas”;
- 17. oktoober, Allar Padar: “Raiejäätmete potentsiaalsed kogused, kogumine ja tarbimine”;
- 3. detsember, ühine seminar koos metsakorraldusosakonnaga, Regino Kask: „Kasvutingimuste mõju hariliku männi (*Pinus sylvestris* L.) puidumadustele“.

Koostati ja toimetati monograafia “Mänd Eestis” käsikiri, 420 lk, koostaja Malle Kurm.

Eesti LUS viis ellu SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse, Tallinna Botaanikaaiia ja Keskkonnaameti rahastatud projekte.

Seisuga 31. detsember 2012 oli Eesti LUS raamatukogus 162 554 trükist. Aasta jooksul saadi juurde 84 eksemplari raamatuid ja 226 perioodilise väljaande 2012. aasta numbrit. Väljaandeid vahetati 54 asutuse ja organisatsiooniga 18 riigist.

ILMUNUD TRÜKISED:

- Niklus, M. (inglise keelest tõlkinud ja eessõna), Viikmaa, M., Puura, I., Tinn, O. (toimetanud ja eessõna). 2012. Darwin, Charles. Liikide tekkimine loodusliku valiku teel ehk soodustatud rasside säilimine olelusvõitluses. Loodusteaduste klassikuid 2. Tartu. 548 lk.
- Laanisto, L., Öpik, M., Vanatoa, A., Kull, K. (toim.). 2012. Elurikkuse mõte ja mõõt. Schola Biotheoretica XXXVIII. Tartu. 159 lk.
- Laumets, L., Lang, L., Truuver, K., Nemliher, R. (toim.). 2012. Katastroofid Maa ajaloos. Schola Geologica VIII. Tartu. 136 lk.
- *Folia Cryptogamica Estonica* 49. 98 lk. (koostöös Tartu Ülikooliga; <http://www.ut.ee/ial5/fce/index.html>)

Internetiajakiri:

Ingerpuu, N., Vellak, K. (toim.) 2012. Internetiajakiri “Samblasöber” 15. 40 lk (<http://www.botany.ut.ee/bruoloogia/Samblasober15.pdf>)